

Tien varrelta.

Ruusu-Ristin johtaja on t.k. 12 p:stä lähtien ollut New Yorkissa ja voimme nyt ilmoittaa iloisen uutisen, että hän saapuu n. viikon kuluttua kotimaahan ja siis Ruusu-Ristin vuosikokoukseen helluntaina. On toivottavaa, että kaikki, jotka kynnelle kykenevät tulevat silloin kuulemaan johtajamme sanomia. Ruusu-Risti lausuu kunnioitetun ja rakastetun johtajansa tervetulleeksi kotiin.

Helsingin Ruusu-Ristin luentotilaisuudet. Maisteri Sven Krohn sunnuntaina huhtikuun 8 p:nä puhui aineesta *Tiede ja yliaistillinen todellisuus* ja huhtikuun 15 p:nä aineesta *Tieto, totuus ja teosofia*. Huhtikuun 22 p:nä puhui taiteilija Ola Forsell aineesta *Vanhoista suomalaisista aikakirjoista*.

Maisteri Sven Krohn piti t.k. 17 p:nä Suomen Psykillisessä tutkimusseurassa ruotsinkielisen esitelmän aineesta *Voidaanko jälleensyntyminen todistaa asiakirjoilla*. Tilaisuuteen oli kertynyt runsaasti yleisöä.

Ruusu-Ristin Kirjallisuusseuran vuosikokous on tiistaina toukokuun 22 p:nä välittömästi Ruusu-Ristin vuosikokouksen jälkeen klo 19,30 Kulmakoululla.

Malla Lindholm, monivuotinen teosofi ja Ruusu-Ristin toimiva jäsen täytti t.k. 17 p:nä 75 vuotta. Yhdymme onnitteeluihin.

Aapo Pihlajamäen jäähyväisnäytäntö. Kohottavaksi ja inhimillisesti lämmittäväksi juhlahetkeksi muodostui Ruusu-Ristin vanhan jäsenen taiteilija Aapo Pihlajamäen jäähyväisnäytäntö Kansallisteatterissa keskiviikkona 24 p:nä, hänen 47-vuotisen näyttelijäuransa kaunis ja valoisa huipennus. Läheistä ja korutonta, kauttaaltaan aitoa ja välittömästi vaikuttavaa taidetta, oli se tapa, jolla Aapo Pihlajamäki elävöitti Kiven mainion Nummisuutarit-näytelmän Topias-ukon. Läheistä ja korutonta oli myös se tapa, jolla hän vastaanotti juhlaillan lukuisat kunnianosoitukset. Monet tunnustuksen sanat todistivat elävästi, miten kunnioitettu ja pidetty Aapo Pihlajamäki on ollut kaikkialla, missä on tultu hänen harmonisen persoonallisuutensa kanssa kosketukseen. Ei ollut tyhjää korupuhetta, mitä hänelle sekä Kansallisteatterin johtokunnan että näyttelijätoverien puolesta lausuttiin, sydämeistä lähteneitä olivat erikoisesti myöskin Ruusu-Ristin hallituksen vilpittömät onnittelet. Juhlanäytännön yleisö oli epäilemättä sekä liikutettu että kiitollinen saadessaan elävöityä todella hienon ihmisen tunnelmaan, kun hän vuoren harjalla seisten luo katseen sekä jo tehtyyn taipaleeseen että vastaisuuden näköaloihin. Vakuuttavalla tavalla yleisö osasikin tuoda ilmi myötätuntonsa ja mukanaolonsa.

Ja ehkäpä paras seurasi viimeiseksi. Viihtyisä yhdessäolo hotelli Helsingin suojissa, johon ystävät olivat kutsuneet juhlavieraiksi Aapo ja Hilda Pihlajamäen – eli Topiaan ja Martan vasta nähdyssä näytelmässä – niin tämä viihtyisä yhdessäolo lopullisesti täydensi Aapo Pihlajamäen kuvan hänen elämänsä eräässä tärkeässä päätekohtassa.

Kuka on Aapo Pihlajamäki, oli kysymyksemme, ja vastauksen olemme saaneet: Hän on totuudenetsijä, joka koko elämänsä aikana on tiennyt, että vain totuuden ja kauneuden korkeimpia ihanteita seuratessa voi ihminen olla elävä sielu ja todellinen taiteilija, hän on ihminen, joka on seurannut suoraan hänen edessään palavaa tähteä taivaltaen yhä korkeammaksi kohoavaa tietä, „ritari peloton ja nuhteeton“ kuten johtaja Kalima lausui puheessaan, mies „jonka on täytynyt olla oikeassa“, kirjailija Haarlan sanoja käyttäöksemme. Hän on ihminen, joka kykenee herättämään uskoa taiteeseen ja arvojen ehdottomuuteen, kuten Ruusu-Ristiä edustavat ystävät tahtoivat vakuuttaa. Totuus taiteessa ja totuus elämässä, tämä oli Aapo Pihlajamäen sanoma tuona muistorikkaana iltana ja tuohon sanomaan vastatkoon kiitollinen kaiku näiltä riveiltä.

S. K.

Ruusu-Ristin pääsiäismatineaan 2. IV. 34 oli tänäkin vuonna saapunut ilahduttavan paljon yleisöä. Johtajan tavanmukainen juhlaesitelmä tosin puuttui, mutta tunnetut nimet takasivat muiden ohjelmanumeroiden suorituksen pätevyuden. *Väinö Lahti* soitti taiteellisella suverenisuudella Beethoovenin sonaatin D-mollissa; *Helmi Liukkonen* esitti kohtauksen Respighin „Egyptiläisestä Mariasta“, jolla hän Suomalaisessa Oopperassa on saavuttanut suurta kiitosta; soolokvartetti (Olivia Gebhard, Clara Bonsdorff, Piippa Heliö ja Aura Berggren) lauloi *J. Pohjanmiehen* herkän „Linnunradan“. Verrattain lyhyeksi mitatun ajan kuluessa kuvaili maisteri *U. J. Pore* esitelmässään selvästi ja johdonmukaisesti teosofisen elämänymmärryksen pääpiirteet. Erittäin mielenkiintoinen oli Bertha Lindbergin ohjaaman Opistolan puhekuoron lausuma Kalevalan 49:s runo; kuoro oli täynnä harrasta intoa, ja erinomainen esitys oli todistus ohjaajansa asiantuntemuksesta ja tunnollisuudesta.

Matinean päätenumerona oli *Akseli Tolan* odoteltu I-näytöksinen näytelmä „Riemujuhla“. Se ansaitsee erityistä huomiota jo sillä, että se osoittaa ruusuristiläisen maailmankatsomuksen pystyvän innoittamaan pyrkimyksessään vakaata taiteilijaa tuloksiin, joissa on todellisen taiteen sinetti.

„Riemujuhla“ on kolmas näytelmistä, jotka Akseli Tola on lyhyen ajan kuluessa kirjoittanut. Ensimmäiseksi esitetystä, „Jouluyön ihmeestä“, olemme aikaisemmin kirjoittanut; toinen, „Syynalainen“, esitettiin amatöörivoimin Ruusu-Ristin kevätjuhlassa maaliskuun 18:nä; „Riemujuhlan“ kaksi roolia oli jälleen uskottu Hilda Pihlajamäelle ja Bertha Lindbergille.

Jo näytelmien syntymäaikojen läheisyydestä voi päätätä, että ne palautuvat samaan inspiratioon. Kaikissa onkin syylisyys probleemina, joka saa draamallisen ratkaisunsa.

„Jouluyön ihmeessä“ kokee vainottu Noita-Kerttuli ilmestyvän jumalanäidin välityksellä sydämessään kristusrakkautta, ja hän kuolee ahdistajiensa syyttämään mökkiinsä sisäisesti kirkastuneena.

„Syynalainen“ ilmaisee nimellään sisältönsä. Päähenkilö on vaimoineen muuttanut asumattomaan korpeen uutisraivajaksi. Häntä vainoo kauhistuttava

kohtalo: kaikki hänen lapsensa kuolevat yksi toisensa jälkeen. Jälleen odotetaan viimeiseksi syntyneen kuolemaa; molemmat tuntevat kohtalokkaan tapahtuman lähestyvän. Yöllä mies kuitenkin unissaan tulee tietoiseksi siitä, että hän itse on aiheuttanut perheensä onnettomuuden: hän on murhannut ja ryöstänyt ja toinen on joutunut hänen sijastaan kärsimään. Aamulla hän tunnustaa vaimolleen tekonsa ja päättää lähteä kärsimään rangaistustaan. Kohtalon kääntymistä onnekkammaksi on ennakoanut Elämän ja Kuoleman öinen vuoropuhelu; vanhemmat näkevät sen siitä, että heidän sairas lapsensa ihmeellisesti parantuu.

„Synnalaisessa“ samoin kuin viimeiksi Kansallisteatterissa esitetyssä „Riemujuhlassa“ puhdistuu kaksi ihmistä, jotka elämä on saattanut toistensa yhteyteen. Jälkimmäisessä käyvät lehtori Sorolan nuori leski, Anna-Mari, ja hänen tytärpuolensa, lääketieteen lisensiaatti Martta Sorola viettämään lehtorivainajan syntymäpäivän muistojuhlaa. Anna-Mari on kauan elellyt niin ilmeisen kaipauksen ja murheen vallassa, että ympäristö on levoton hänen takiaan, varsinkin kun hänellä lisäksi on vaikea sydänvika. Hän on itse asiassa kärsinyt syyllisyydentunteesta, jota ovat lisänneet lehtorivainajan ilmestykset. Hän tunnustaa nyt tytärpuolelleen, että hän oli ottanut lehtori Sorolan miehekseen turhamaisuudesta, että hän ulkonaisesta alistumisestaan huolimatta oli vihannut tätä ja rakastanut toista, että hän lopulta itserakkaan miehensä turhamaisuuteen vedoten oli saattanut tämän vaaraan, josta oli ollut seurauksena tapaturmainen kuolema. Syytä oli saattanut olla lehtori Sorolassakin, mutta Anna-Mari oli tuntenut itsensä pääsyylliseksi ja hän oli alkanut hautoa itsemurhasuunnitelmia. Martta Sorola kauhistuu kuulemaansa tunnustusta. Ainoa, todellinen syyllinen on hänen silmissään Anna-Mari, ja hän antaa tälle asean kehoittaen tätä omalla verellään hyvittämään rikkomuksensa. Anna-Mari on surmaamaisillaan itsensä, kun miesvainajan haudantakainen ääni varoittavana estää hänet sitä tekemästä. Hänelle valkenee, että tie ylönousemukseen käy vain kärsimysten kautta, ja hän kertoo Martalle, joka heltyneenä on rientänyt ehkäisemään itsemurhan, aikovansa tehdä saman tunnustuksen viranomaisille, kun sydänkohtaus äkkiä katkaisee hänen elämänsä langan.

Kaikki kolme näytelmää ovat yksinäytöksisiä. Niissä ei ole voitu kehitellä ristiriitoja samassa laajuudessa kuin esim. 3-näytöksisessä on mahdollista, mutta kaikki, mitä niiden tiivistetyssä ajassa tulee ilmi, liittyy nykyhetkessä elävään, syistä ja tapahtumista raskaaseen menneisyyteen. Kaikissa niissä kokee päähenkilön personallisuus tappion tai menetyksen, mutta sillä hän on samalla lunastanut menneisyytensä ja aloittanut – kuolevanakin – uuden elämän. –

Ne, jotka vaativat paljon itseltään, voivat myös antaa paljon muille. Akseli Tola on tehnyt monta vuotta hiljaista työtä, ja sen tulokset alkavat näkyä. Hän on omalaatuinen taiteilija, hänellä on siis myös enemmän vaikeuksia ja vastuksia kuin suuren yleisön hetkellisillä, pian unohdetuilla suosikeilla. Akseli Tola on näyttänyt mihin hän pystyy, ja me kaikki, jotka annamme arvoa hänen taiteellisille pyrkimyksilleen, katsomme häneen luottamuksella. Hän on synnynnäinen draamatikko, mutta

hänelle ei riitä, että elämän tapahtumat kuvastuvat hänen mieleensä näytelmillä. Hänellä on samalla arvoprobleemeja, ja hänessä on Tuomasta, joka epäilee, mutta joka myös koettuaan voi sanoa tietävänsä ja saada muutkin uskomaan. On helpompi olla näytelmäkirjailijana kuin näytelmäkirjana ja totuudenetsijänä; lohdutuksena ja lupauksena on se tosiasia, että kaikki suuri taide on samalla totuudenetsintää.

Totuudenetsimän ja taiteen on myös yhdistänyt *Hilda Pihlajamäki*, joka ennen aikojaan jättämänsä Kansallisteatterin lavalla esitti „Riemujuhlan“ Anna-Mari Sorolaa. Hänellä on taito ilmentää sitäkin, joka on näytelmän sielullisena syvyytaustana. Näyttelijänä hän on kirjailijan määräämien sanojen sitoma, mutta ne eivät tule hänelle kahleiksi, vaan voimaksi. Hänessä on tietäjää, papitarta, joka yleisön edessä suorittaa pyhää toimitusta, meediota, jonka kautta puhuu näytelmä kokonaisuudessaan. Mietteissään kulkeva, syyllisyydestään kärsivä, tuonpuoleisia aavisteleva Anna-Mari Sorola on hänelle mitä kiitollisin tehtävä. Martta Sorola jäi näytelmähenkilönä toisarvoiseen asemaan, mutta *Bertha Lindberg* esitti tämän osan joustavasti ja luonnollisesti.

Yhteenvetona voimme esittää omana käsityksenämme Helsingin Sanomissa näytelmää arvostelleen Lauri Viljasen sanat: „Riemujuhla“ tuottaa kunniaa kirjoittajalleen, joka jo ennenkin on osoittanut tavallista syvemmälle pyrkivää draamallista kykyä“. Olemme myös hänen kanssaan sitä mieltä, että „Riemujuhla“ ansaitsee tulla monesti esitetyksi“.

J. Ptn.

Annie Besantin kuoleman aiheuttamat muistokirjoitukset ovat olleet yleensä täynnä kunnioitusta ja arvonantoa tämän idealistin ja taistelijan muistoa kohtaan. Aivan toinen sävy on „Människövännen“-nimisessä kristillismielisessä viikkolehdessä julkaistussa muistoartikkelissa, joka on lähetetty toimitukselle. Kosketamme sitä lyhyesti oikaistaksemme siinä esitetyn puolinaisen totuuden.

Kirjoituksen päätarkoituksena on muistuttaa lukijoitaan siitä, että Annie Besant ajoi aikoinaan n.s. uusmalthusianismin aatteita. „On epäilemättä joitakin, jotka ovat myötämielisiä syntyväisyyden rajoitukselle ottamatta lainkaan huomioon, millaiseen sekalaiseen seuraan he sillä ovat joutuneet. Niinpä olemme nähneet, että joukko pappeja Atlantin molemmin puolin on puhunut kauniisti syntyväisyyden rajoituspropagandan puolesta . . . He ovat liittyneet siihen hyväksymättä täysin ateistista alkuperää ja koettavat ihannoida ja puolustaa luonnottomien konraseptisten keinojen käyttöä.“ . . . Suuri yleisö tuntee ehkä vain vähän Annie Besantia uusmalthusianistin tai teosofin ominaisuudessa. Saattaa siis tuntua tarpeettomalta ottaa nämä asiat puheeksi. Syntyväisyyden säännöstelyn puolesta käydyn vilkastuvan agitation takia lienee kuitenkin aihetta valaista sitä ja muistuttaa hieman sen sameasta alusta.“

Jokainen, joka tuntee Annie Besantin toiminnan epäitsekäät vaikuttimet, tietää, että hänen osanottonsa uusmalthusianistiseen propagandaan johtui puhtaasta ihmisrakkaudesta. Ateistisena kautenaan hän oli läheisessä yhteistyössä tunnetun

vapaa-ajattelijan Charles Bradlaughin kanssa. Kun muuan amerikkalainen Charles Knowltonin lentolehtinen, joka käsitteli avioliiton fysiologiaa, oli takavarikoitu „siveettömänä“, sai tämä painovapauden loukkaus taistelutoverukset julkaisemaan kirjaseen uudelleen siten, että molemmat oli merkitty julkaisijoiksi. Heitä vastaan nostettiin syyte; he menettivät ensin asiansa, mutta voittivat sen korkeammassa tuomioistuimessa. Annie Besant tutustui sitten H. P. Blavatskyn. Se merkitsi hänelle suurta muutosta. Hänen ensimmäisiä toimenpiteitään oli Knowltonin kirjan myynnin lakkauttaminen. H. P. B. osoitti hänelle, että uusmalthusianismi ottaa materialistisena aatteena huomioon ainoastaan fyysillisen ihmisen eikä ihmistä henkiolentona. Ihmisellä on äly ja tahto, ja hän voi puhdistaa ja jalostaa aistillisen rakkautensa. Älyllistynyt sukupuoli on eläinten viettiä voimakkaampi, ja siksi siitä on tullut inhimillisen kurjuuden tärkeimpiä syitä. Sen hillitsemätön ja samalla ulkonaisesti seuraukseton tyydyttäminen ei poista kärsimyksiä. Ne voidaan poistaa vain itsehillinnällä. H. P. B. sanoi: „En tuomitse naista, joka turvautuu sellaisiin puolustuskeinoihin silloin, kun hän elää epätoivoisissa olosuhteissa ja on tietämätön tämän kurjuuden syvemmistä, todellisista syistä. Mutta salatieteilijän ei sovi ryhtyä tämän keinon suosittelijaksi, sillä hänen tulee huomata, että se voi olla ainoastaan auttajana intohimon pysyvyyden ulottamisessa vielä useampiin maaelämiin.“ Annie Besant itse kirjoittaa: „Tunsin hänen olevan oikeassa, ja vaikka pelkäsin tehdä ratkaisevan päätöksen, sillä sydäntäni kouristi pidättää köyhiltä tieto, joka ainakin joksikin ajaksi voisi helpottaa heidän hätäänsä, niin täytyi minun taipua hänen syvempään vakaumukseensa.“

(Ruusu-Risti 1934 Huhtikuu N:o 4, s. 143-147)